

Привабливими є організація самого матеріалу у середині розділів, підведення коротких підсумків до кожного розділу щодо специфіки кожного етапу, стану та розвитку дитячих бібліотек, засад їхньої діяльності.

Певні претензії можна пред'явити до назви книги, яка є надто загальною. На нашу думку, необхідно було зазначити хронологічні межі дослідження (1917–1940) не у вигляді художнього оформлення на обкладинці, а у самій назві, а також означити видову ознаку бібліотек, тобто що йдеться про державні дитячі бібліотеки.

Хоча авторка і не ставила завдання вичерпного використання попередніх досліджень у цій галузі, однак деякі праці вона могла би використати у своїй книзі, як, наприклад, статті М. П. Знищенка про діяльність Д. Ю. Доброї (див.: *Знищенко М. П. Добра Д. Ю.* – засновниця першої публічної бібліотеки для дітей // *Вісн. Кн. палати.* – 1997. – № 10. – С. 33–36; *Він же.* Бібліотечна діяльність товари-

ства «Лига защиты детства» (1914–1918 pp.) // *Вісн. Кн. палати.* – 1998. – № 3. – С. 31–34; *Він же.* Педагогічні аспекти бібліотечної діяльності Д. Ю. Доброї. – К., 1999).

Можна було б поповнити додатки й іншими цікавими документами з історії бібліотечної справи, оскільки перше ознайомлення з використаними джерелами дозволяє припустити, що таких документів було багато.

Разом з тим, не можна не відзначити, що у кожній праці, яка відкриває певні напрями наукових студій, завжди можна знайти багато недоліків, подолання котрих, як і в будь-якому процесі історичного пізнання, є завданням не лише автора, а й наступних дослідників.

А сьогодні хочемо привітати бібліотечну спільноту з новою цікавою книгою, а істориків бібліотечної справи – з черговим важливим етапом у реконструкції історії бібліотек України в ХХ ст.

Лариса ПОНОМАРЕНКО,

завідувач відділу наукової бібліографії

Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

Новий бібліографічний покажчик з питань професійної освіти України

(Професійна освіта України за роки незалежності (1991–2003 pp.) : Наук.-доп. бібліогр. покажч. / АПН України. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти; Упоряд.: Л. О. Пономаренко, І. П. Моїсеєва, Л. І. Ніколюк, Л. Н. Штома, Є. К. Бабич; Наук. консультант Н. Г. Ничкало; Відп. за вип. Т. Ф. Букшина; Ред. Є. К. Бабич. – К., 2004. – 268 с.)

На початку ХХІ ст. у всьому світі пріоритетними стають наука як сфера, що продукує нові знання, й освіта як сфера, що поширює знання. Забезпечення пріоритетності освіти неможливо здійснити без модернізації усіх її ланок, одна з них – професійна освіта.

2003 рік, за визначенням академіка Н. Г. Ничкало, був Роком української профтехосвіти, про що свідчить величезна кількість заходів, проведених на державному рівні – День Уряду у Верховній Раді України (11 березня), слухання у Комітеті Верховної Ради України з порядком денним «Про проблеми розвитку професійно-технічної освіти та вдосконалення її законодавства» (19 лютого), обгово-

рення проекту Концепції «Про розвиток професійно-технічної (професійної) освіти в Україні», міжнародні й всеукраїнські конференції та семінари.

Професійна підготовка сучасного виробничого персоналу здійснюється насамперед у закладах системи професійно-технічної освіти: профтехучилищах (ПТУ), професійних ліцеях, вищих професійних училищах (ВПУ), центрах професійно-технічної освіти й навчально-виробничих центрах, навчально-курсних комбінатах, технікумах, коледжах тощо. В умовах ринкової економіки відродження та поширення такої форми підготовки фахівців, як професійне навчання на виробництві, набуває особливого значення. З входженням Украї-

ни в нові економічні умови та розвитком ринку праці перед системою професійної освіти постали нові завдання: підготовка, підвищення кваліфікації та перенавчання безробітних громадян; розширення професійного навчання дітей і дорослих з особливими потребами.

Розв'язання болючих проблем професійної освіти потребує нових концептуальних підходів, впровадження у діяльність ПТНЗ результатів наукових досліджень і практичного досвіду підготовки сучасного виробничого персоналу, відповідного наукового рівня забезпечення навчального процесу. Тому не випадково Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського як науково-інформаційний центр з питань інформаційного забезпечення розвитку педагогічної науки, освіти і практики ініціювала створення науково-допоміжного бібліографічного покажчика «Професійна освіта України за роки незалежності (1991–2003 рр.)» спільно з провідними науковцями Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Науковим консультантом цієї роботи була академік, доктор педагогічних наук Н. Г. Ничкало. Метою даного видання є сприяння процесу модернізації та інноваційного розвитку професійного навчання і виховання в Україні, удосконалення його змісту; підвищення професійного рівня викладачів і майстрів виробничого навчання.

Джерела відбору документів – фонди ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського, бібліотеки Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України, інших державних бібліотек України, національні бібліографічні покажчики.

Публікації у межах розділів та підрозділів розміщені за зведеним російсько-українським алфавітом авторів і назв (за винятком першого розділу, де спочатку систематизовано законодавчі документи, а далі – за алфавітом назв). Документи відбиралися незалежно від їх накладу – це автореферати дисертацій, окремі видання, монографії, статті із наукових збірників, матеріали конференцій, публікації у періодичній пресі України (1991–2003 рр.).

Матеріали, які увійшли до покажчика, були переглянуті *de visu*. Бібліографічний опис та скорочення слів здійснено за чинними державними стандартами України.

Зміст посібника розкрито у 15 розділах, між якими існує система посилань, що дозволяє користувачам здійснювати якісний пошук.

У розділі 1 «Законодавчі та нормативно-правові акти в галузі професійної освіти» систематизовано законодавство України про професійно-технічну освіту, що базується на Конституції України і

складається із законів України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту» та низки нормативно-правових актів, які затверджуються Кабінетом Міністрів України, спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері професійно-технічної освіти, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади. В середині кожної групи документи розміщені хронологічно.

У публікаціях, включених до розділу 2 «Управління розвитком професійної освіти», розглядаються актуальні проблеми вдосконалення управління підготовкою сучасного виробничого персоналу, методичної діяльності, участі роботодавців у цьому процесі, їх відповідальності за оновлення та підвищення рівня професійної кваліфікації фахівців тощо.

Розділ 3 «Оновлення змісту професійної освіти в умовах ринкової економіки» вміщує матеріали про оновлення змісту усіх складових частин професійної освіти, використання досвіду творчої діяльності, присвячені емоційно-ціннісному ставленню до дійсності.

У публікаціях розділу 4 «Навчальне середовище у професійних навчальних закладах» висвітлюються проблеми навчального середовища: дидактичні можливості комп'ютерної техніки й телекомунікаційних технологій у проектуванні цікавих і насичених занять, які підвищують пізнавальний інтерес учнів, активізують їх навчально-пізнавальну діяльність; забезпечення навчальних закладів підручниками і навчальними посібниками тощо.

Матеріали розділу 5 «Педагогічний процес у професійних навчальних закладах», який є найбільшим у покажчику, розкривають особливості організації навчально-виховного процесу у професійних навчальних закладах та його теоретико-методологічне підґрунтя.

Розділ 6 «Психолого-педагогічні основи професійного навчання дітей з особливими потребами» присвячено проблемам професійної підготовки неповносправних дітей, здобуття ними робітничих професій.

Проблемам оволодіння новими професіями, підвищення кваліфікації безпосередньо на виробництві присвячено розділ 7 «Професійне навчання на виробництві».

Матеріали розділу 8 «Професійне навчання незайнятого населення» розглядають проблему навчання безробітних громадян і незайнятого населення, підвищення їх конкурентоспроможності з метою працевлаштування.

Публікації розділу 9 «Соціалізація особистості

в системі професійної освіти» висвітлюють питання формування особистості майбутнього фахівця, його соціальної і професійної самореалізації в умовах ринкових відносин, розвитку його професійної культури, гуманізації виховних відносин. Розділ структуровано таким чином: 1) професійне виховання учнівської молоді; 2) виховання учнів у позаурочний час; 3) позанавчальна діяльність і виховання молоді; 4) науково-дослідна робота учнів і студентів професійних навчальних закладів.

Враховуючи сучасні завдання виховання, підготовки молоді до життя, активізації її громадянської позиції, доцільно посилити увагу до розвитку учнівського і студентського самоврядування. Публікації з цієї тематики систематизовано у розділі 10 «Учнівські громадські організації та самоврядування».

Розділ 11 «Розвиток творчої індивідуальності педагога професійного навчання» представляє публікації з питань підготовки, підвищення кваліфікації, самоосвіти інженерно-педагогічних працівників, які здатні розвивати особистість учня, виховувати у нього відповідальність за своє професійне майбутнє та потребу підвищення кваліфікації.

До розділу 12 «Соціальне партнерство у підготовці фахівців» включено публікації, в яких висвітлено досвід соціального партнерства, основні засади діяльності, зв'язки професійних навчальних закладів з підприємствами–замовниками кадрів, установами, які є роботодавцями.

Документи розділу 13 «Міжнародне співробітництво закладів професійної освіти» відображають міжнародні зв'язки в галузі професійної освіти, участь у міжнародних проєктах МОП (Міжнародна організація праці), ЄФО (Європейський фонд освіти) (наприклад, Проєкт «Реформування професійно-технічної освіти в Україні») тощо.

Питанням поліпшення фінансування, оподаткування професійно-технічних й інших навчальних закладів, їхньої навчально-виробничої діяльності, ресурсного забезпечення, пошуку додаткових джерел фінансування присвячено розділ 14 «Фінансово-господарська та економічна діяльність, матеріально-технічна база закладів професійної освіти».

Розділ 15 «Науково-дослідна робота з проблем теорії і методики професійної освіти в Україні» представляє вагомий науковий доробок Академії

педагогічних наук України, зокрема, Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України та інших наукових установ України. Автореферати дисертацій з проблем філософії, історії неперервної професійної освіти, андрагогіки, дидактики професійної школи, методик викладання загальноосвітніх і спеціальних дисциплін та виробничого навчання, професійного навчання безробітних громадян, формування професійної культури майбутніх фахівців, їх конкурентоспроможності, адаптації випускників в умовах ринку праці, моніторингу професійної освіти, порівняльної педагогіки, психології праці, теорії організації і методики досліджень з професійної освіти, а також прогнозування розвитку системи підготовки виробничого персоналу в умовах ринкової економіки.

Вбачаючи особливу роль та великий потенціал бібліотек ПТНЗ як інформаційних центрів у забезпеченні навчально-виховного процесу у закладах освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського розроблено комплект регламентуючих документів – «Типове положення про бібліотеку професійно-технічного навчального закладу» та «Типові правила користування бібліотекою професійно-технічного навчального закладу», які вміщено у даному бібліографічному покажчику. Документи, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України № 848 від 25.12.2003 р.^{*}, забезпечують якісне функціонування зазначеного виду бібліотек.

Допоміжний апарат науково-допоміжного бібліографічного посібника «Професійна освіта України за роки незалежності (1991–2003 рр.)» складається з передмови, списку скорочень, іменного покажчика.

Покажчик був виданий за допомогою Львівського інституту пожежної безпеки МНС України і надійшов до всіх національних, державних, обласних бібліотек і освітянських центрів держави.

^{*} Див.: Інформаційний зб. М-ва освіти і науки України. – 2004. – № 8. – С. 24–31.